

Шевченко А.М.

УДК 339.727.22

ОБГРУНТУВАННЯ ГАЛУЗЕВИХ ПРІОРИТЕТІВ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Анотація. У статті виявлено галузеві пріоритети залучення прямих іноземних інвестицій в Україну, які обгрунтовані тісною кореляцією чистого експорту та обсягу капітальних інвестицій у одній і тій же галузі, для цього проаналізовано динаміку сільського, лісового та рибного господарств, добування паливно-енергетичних корисних копалин, виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, легкої промисловості, оброблення деревини, целюлозно-паперового виробництва, виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення, хімічної та нафтохімічної промисловості, виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції, металургійного виробництва, машинобудування, ці виявлені пріоритети порівняні з результатами інших досліджень фахівців з іноземного інвестування, з цього порівняння зроблено висновок про співпадіння більшої частини цих переліків.

Ключові слова: чистий експорт, іноземні інвестиції, коефіцієнт кореляції, галузі виробничої сфери, валовий внутрішній продукт (ВВП).

Анотация. В статье выявлены отраслевые приоритеты привлечения прямых иностранных инвестиций в Украину, обоснованные тесной корреляцией чистого экспорта и объема капитальных инвестиций в одной и той же отрасли, для этого проанализирована динамика сельского, лесного и рыбного хозяйств, добыча топливно-энергетических полезных ископаемых, производства пищевых продуктов, напитков и табачных изделий, легкой промышленности, обработки древесины, целлюлозно-бумажного производства, производства кокса и продуктов нефтепереработки, химической и нефтехимической промышленности, производства другой неметаллической минеральной продукции, металлургического производства, машиностроения, эти обнаруженные приоритеты сравнены с результатами других исследований специалистов по иностранному инвестированию, из этого сравнения сделан вывод о совпадении большей части этих перечней.

Ключевые слова: чистый экспорт, иностранные инвестиции, коэффициент корреляции, отрасли производственной сферы, валовой внутренний продукт (ВВП).

Summary. The article proved, that one of the methods of identify sectoral priorities for capital investment is to find the correlation coefficient of net exports and capital investment; there were identified sectoral priorities for attracting foreign direct investment in Ukraine, it is well founded with close correlation of net exports and capital investments in the same branch of industry. For this purpose the author analyzed the dynamics of agriculture, forestry and fishery output, quarrying of energy minerals, food products, beverages and tobacco products, light industry, wood processing, pulp and paper production, production of coke and refined petroleum products, chemical and petrochemical industry, production of other non-metallic mineral products, metal production, engineering industry; These sectoral priorities that were found out during the investigation had been compared with studies of foreign investment specialists, this comparison concluded the coincidence of most of these lists, and the negative correlation coefficient of «coke and refined petroleum products» was justified as well.

Keywords: the net exports, foreign investment, the correlation coefficient, the field of the production sector, the gross domestic product (GDP).

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізації інвестиційний розвиток держави є важливим чинником її загального розвитку. В умовах, коли економіка України відчуває значну нестачу інвестиційних ресурсів, питання розробки ефективної інвестиційної політики набуває особливої актуальності. При цьому значна увага має бути приділена іноземним інвестиціям. Іноземний капітал (інвестиції) ефективно впливає на економічний розвиток господарства країн, які залучають його. Перевагами іноземних інвестицій є те, що, по-перше, вони є додатковим капіталом, залученим у країну для виробництва товарів і послуг, реалізації певних програм, а по-друге, вони сприяють надходженню в державу нових технологій та застосуванню нових методів управління. Крім того, іноземні інвестиції сприяють створенню в країні нових робочих місць, вирішенню нагальних соціальних проблем.

При формуванні інвестиційної політики важливе значення має визначення пріоритетів інвестування. Акцент повинен бути зроблений не на кількісному, а на якісному аспекті поглинання іноземних інвестицій, а саме на вкладенні у ті проекти та сфери, що в змозі забезпечити високу конкурентоспроможність виробництва [1].

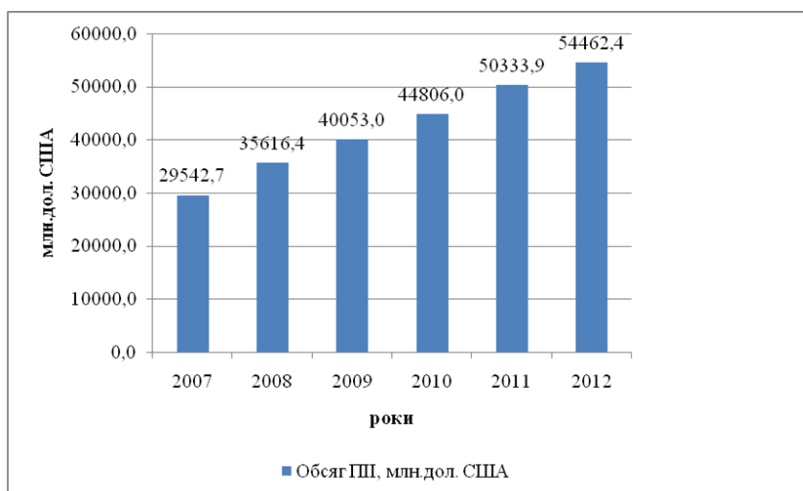
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема залучення іноземного капіталу належить до актуальних питань, які дискутуються у світовій та вітчизняній економічній літературі. Пріоритети іноземного інвестування в економіку України вивчали такі вчені, як Навроцька Н.А., Юр'єва Т.Г., Якименко В.В., Пересада А.А., Балануца О.О., Захарін С.В., Рогач О.І., Козловський С.В., Губський Б.В., Чернишова А.О., Шик Л.М., Скоробогатова Н.Є. та інші. Водночас, питання щодо особливостей залучення іноземних інвестицій надзвичайно різноманітні та багатопланові, тому вимагають додаткового вивчення. Теоретичну і методологічну основу наукового пошуку складають праці вітчизняних та закордонних вчених в області інвестування, а також статистичні та аналітичні дані.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення галузевих пріоритетів іноземного інвестування в економіку України з позицій коефіцієнту кореляції чистого експорту та капітальних інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Зростання обсягів залучення іноземних інвестицій впродовж багатьох років є пріоритетним напрямом розвитку економіки України. Однак за останні роки економіка нашої держави так і не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та відповідно – рівнем добробуту населення.

Більшість українських підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними, зі слабкою диверсифікацією продуктів і ринків. Це пов'язано з нестабільністю інвестиційної політики, прогалинами в інвестиційному законодавстві, відсутністю належного інституційного забезпечення розвитку інвестиційного ринку та його інструментів, і як наслідок – недостатнім рівнем зовнішніх інвестицій. Для України необхідність залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в умовах формування глобального економічного простору зумовлена такими причинами: недостатністю внутрішніх ресурсів і заощаджень, низьким рівнем управлінського досвіду, виробничих технологій, недостатньою кількістю патентів, ноу-хау, ліцензій.

Досліджуючи тенденції останніх років, можна стверджувати, що обсяг залучених іноземних інвестицій в Україну залишається незначним (рис.1). У 2012 році іноземними інвесторами вкладено 4128,5 млн. дол. США прямих інвестицій, а їх загальний обсяг на кінець грудня 2012 року становив 54462,4 млн. дол. США, що на 8,2% більше обсягів інвестицій на початок року.

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну наростаючим підсумком, млн. дол. США

Джерело: складено за даними Держкомстату України [2]

На економічну ситуацію в Україні в 2012 році впливало уповільнення темпів зростання світової економіки. Гальмування економічного зростання в країнах - основних торговельних партнерах України, зокрема у країнах Євросоюзу, зумовило помірні темпи зростання валового внутрішнього продукту України (ВВП). Приріст реального ВВП за 2012 рік становив 0,2%. Номінальний ВВП дорівнював 1 408,9 млрд. грн. і порівняно з 2011 роком збільшився на 8,2%.

Економічну активність в Україні протягом року підтримували види економічної діяльності, орієнтовані на внутрішніх споживачів. Підвищення в 2012 році реальної заробітної плати стабільно високими темпами (14,4%) сприяло зростанню обороту роздрібною торгівлі на 15,9% у цілому за рік.

Високий внутрішній споживчий попит також поліпшив динаміку целюлозно-паперового виробництва, харчової промисловості, виробництва електроенергії, газу та води [2].

Сільськогосподарське виробництво в 2012 році залишалось на високому рівні - зібрано врожай, що перевищив середній показник за 1991-2011 роки. Проте на фоні рекордного врожаю сільськогосподарських культур у 2011 році обсяги сільськогосподарського виробництва в січні - грудні 2012 року знизилися на 4,5% порівняно з відповідним періодом минулого року.

Низький зовнішній попит стримував виробництво продукції основних експорто-орієнтованих промислових галузей України. Так, падіння обсягів металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів становило 5,2% за 2012 рік, машинобудування – 6,0%. Саме ці галузі мали найбільший негативний внесок у зміну промислового виробництва, обсяги якого скоротилися на 1,8% за рік. Також відбулось деяке зниження інвестиційного попиту в другій половині року після закінчення Чемпіонату з футболу Євро-2012 [2].

Для досягнення стабільного економічного зростання, інвестиційні ресурси повинні бути залучені в ті галузі, які забезпечують максимальний економічний ефект та підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Можна застосувати різні підходи щодо виявлення пріоритетності галузей інвестування. Логіка підказує, що у якості одного з них можна віднести залежність між чистим експортом та іноземними інвестиціями в країні. Для цього варто застосувати кореляційний аналіз (табл. 1).

Як відомо, є три характерних значення коефіцієнта кореляції. Якщо коефіцієнт кореляції має значення «+1», то це свідчить про наявність сильного зв'язку між змінними та однакового напрямку динаміки значень змінних. Якщо коефіцієнт кореляції має значення «-1», то це також свідчить про наявність сильного зв'язку між змінними, однак напрямком динаміки значень змінних є протилежним. Якщо коефіцієнт кореляції має значення «0», то це свідчить про відсутність зв'язку між змінними [3].

З цієї точки зору, найбільш пріоритетною є галузь, в якій виявляється найбільше за модулем значення коефіцієнта кореляції, тобто «+1».

Таблиця 1. Кореляція чистого експорту та інвестицій в Україні за 2007-2012 роки

Галузь / тис.дол. США	Сільське, лісове та рибне господарство		Добування паливно-енергетичних корисних копалин		Добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних		Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	
	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.
2007	2171410,4	1884983,8	13354042,8	1699207,9	348888,7	705148,5	34698,2	2342574,3
2008	4529165,2	2193519,5	18722721,8	1426493,5	327538,5	751039,0	161019,8	1705194,8
2009	4525113,3	1174915,5	12507944,0	1285785,8	712949,9	456731,4	53773,9	1309705,7
2010	4108076,2	1536204,6	15941300,1	1318939,4	1544712,2	642073,9	66140,2	1042114,1
2011	6544990,0	2275755,0	22914202,1	1968159,0	3144332,3	1111931,6	87586,7	1519956,9
2012	9832390,1	2427990,9	22553071,5	2913470,4	2661186,6	1034297,5	528546,2	1716355,7
г	0,580767223		0,710318341		0,808096974		0,094082669	

Галузь / тис.дол. США	Легка промисловість		Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів		Целюлозно-паперове виробництво: видавнича діяльність		Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	
	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.
2007	-331401,1	94851,5	452630,4	191089,1	755278,4	371485,1	2425711,9	423168,3
2008	-1340607,8	57142,9	255404,2	99740,3	960846,9	332207,8	3478944,6	271948,1
2009	-792052,0	42078,9	388741,3	177332,5	566359,9	172448,3	2100510,8	221916,1
2010	-1557977,9	56897,4	486673,5	243164,1	717789,2	102113,9	2976163,7	233241,6
2011	-1310023,9	65083,8	685308,0	243438,4	731353,4	158078,5	3560666,5	180607,5
2012	-2509233,9	49564,9	691040,7	66225,7	680533,4	217945,0	3467552,1	151872,5
г	0,563573464		0,130858258		0,571852314		-0,50086231	

Галузь / тис.дол. США	Хімічна та нафтохімічна промисловість		Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції		Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів		Машинобудування	
	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.	Чистий експорт	Кап. інв.
2007	1269235,3	725940,6	632914,0	1308118,8	15922835,9	2224554,5	11313171,9	1057425,7
2008	1913790,0	663246,8	821655,6	915064,9	20318743,7	1364026,0	15788654,2	803766,2
2009	2804117,7	583093,3	349993,4	596743,9	10064646,9	836944,3	2202185,1	446336,9
2010	2962490,6	904580,7	490193,1	415489,2	12976116,6	648228,4	3532469,9	552645,8
2011	2630518,2	576867,7	606844,6	447701,4	15761199,4	1131081,3	8151130,2	736948,8
2012	3527470,2	668838,7	524166,0	369559,1	13297288,0	1156563,6	9178011,9	945235,0
г	0,004087661		0,493331439		0,500091562		0,741121005	

Джерело: складено автором на основі даних джерел [2, 4, 5]

Отже, відповідність галузі до її розрахованого в табл.1 коефіцієнту кореляції за шкалою оцінки тісноти зв'язку зображено у табл. 2.

Таблиця 2. Величина коефіцієнта кореляції та тіснота зв'язку за «Таблицею Чеддока»

Коефіцієнт кореляції	Тіснота зв'язку	Галузь
1	Зв'язок функціональний	----
0,90–0,99	Дуже сильний	----
0,70–0,89	Сильний	1. Добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних. 2. Машинобудування. 3. Добування паливно-енергетичних корисних копалин.
0,50–0,69	Значний	1. Сільське, лісове та рибне господарство. 2. Целюлозно-паперове виробництво: видавнича діяльність. 3. Легка промисловість. 4. Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів.
0,30–0,49	Помірний	1. Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції.
0,10–0,29	Слабкий	1. Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів.
0	Зв'язок відсутній	1. Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. 2. Хімічна та нафтохімічна промисловість.

Джерело: складено автором на основі даних джерел [3]

Для підтвердження достовірності отриманих результатів розрахунків у табл.1 та зроблених з цього висновків, порівняємо їх з результатами інших досліджень фахівців з іноземного інвестування, наприклад, [6]. Згідно з цим дослідженням, пріоритетними зонами та галузями для іноземних інвестицій в Україні є:

1. Створення виробництва з використанням місцевих природних ресурсів - сірки, калійної та кухонної солі, вугілля, нафти та газу у Західному регіоні (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська, Волинська області).
2. Здійснення реконструкції та технічного переобладнання шахт, металургійних, хімічних виробництв на базі безвідходних, маловідходних та екологічно чистих технологій; надання потужного імпульсу розвитку малоенергомістких виробництв середнього та точного машинобудування, автомобіле - та літакобудування в Донецько-Придніпровському регіоні (Донецька, Луганська, Запорізька, Дніпропетровська області).

3. Проведення реконструкції та технічного переоснащення портового господарства, розвиток виробництва обладнання для харчової та консервної промисловості у Південному регіоні (Одеська, Миколаївська, Херсонська області) [6].

У результаті проведеного дослідження встановлено, що пріоритетними галузями для залучення іноземних інвестицій в економіку України являються добувна промисловість та машинобудування.

Висновок. Отже, основою технологічного розвитку національної економіки та промисловості має стати комплексна модернізація виробництва із запровадженням сучасних досягнень вітчизняної і світової науки й техніки. Пріоритетними галузями промисловості, які можуть забезпечити високий технологічний розвиток України, згідно зі значенням коефіцієнту кореляції чистого експорту та капітальних інвестицій визначені такі:

1. добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних;
2. машинобудування;
3. добування паливно-енергетичних корисних копалин;
4. сільське, лісове та рибне господарство;
5. целюлозно-паперове виробництво: видавнича діяльність;
6. легка промисловість;
7. металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів.

Негативне значення коефіцієнта кореляції «виробництва коксу, продуктів нафтоперероблення» обумовлено наступним:

- з виробництва коксу йде наростання експорту, яке не вимагає імпорту, воно зумовлене зростанням попиту;
- стосовно продуктів нафтоперероблення, то тут має місце зменшення обсягів імпорту.

У 2012 році обсяг реалізації за видом діяльності «виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення» скоротився на 18,84% з 77,78 млрд. грн. до 63,13 млрд. грн. Українська коксохімічна галузь майже цілком забезпечує потреби внутрішнього металургійного ринку в сировині, про що свідчить значне переважання обсягів експорту коксу над обсягами його імпорту. При цьому обсяг експорту коксу та напівкоксу з кам'яного вугілля у 2012 році порівняно з результатами 2011 року зменшився на 16,9%. Це пояснюється, в першу чергу, загальним спадом металургійного виробництва в Україні та несприятливою кон'юнктурою на світовому ринку. Внутрішні поставки нафти на нафтопереробні заводи (НПЗ) України в 2012 році становили лише 4 млн. тонн, що на 47,5% менше, ніж у 2011 році. Це пов'язано з тим, що в 2012 році зупинили Дрогобицький НПЗ, а по Кременчуцькому заводу почалася процедура банкрутства. Зменшення внутрішніх поставок на ринок було скомпенсовано зростанням імпорту нафтопродуктів.

Джерела та література:

1. Навроцька Н. А. Пріоритети іноземного інвестування в економіку України / Н. А. Навроцька // Економічний простір. – 2012. – № 58. – С. 19 – 26.
2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 році від 14.02.2013 р. № 03.5 – 27/217 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України; ред. О. Г. Осауленко. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навч. посібник / Г. І. Купалова. – К. : Знання, 2008. – 639 с.
4. Україна у цифрах у 2011 році: Статистичний збірник / За ред. О. Г. Осауленка – К. : 2012. – 251 с.
5. Офіційний сайт Національного банку України [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
6. Юр'єва Т. Г., Якименко В. В. Пріоритетні сфери, зони та об'єкти іноземного інвестування в Україні / Т. Г. Юр'єва, В. В. Якименко. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/